

Конспект лекції 16 –Аргумент Гайслера

В цій лекції ми розглянемо один з варіантів космологічного аргументу, котрий наводить Норман Гайслер в одній зі своїх книг зокрема. Зокрема в деяких книгах він трапляється. Ви можете подивитися «Непохитні підвалини» Нормана Гайслера. Я хотів би навести кілька таких думок. Можливо це буде трошки перебудований аргумент, але ґрунтуючись на його розмірковуваннях, і він будується на загально визнаному відомому космологічному аргументі. Аргумент міститиме десять пунктів. Розмірковування починаються з думки, що неможливо заперечувати існування деяких речей. Наприклад, якщо ми хочемо побудувати космологічний аргумент, а це аргумент із причини і наслідку. І ось ми бачимо наслідки, і задаємось запитанням: що стало причиною цього наслідку. І якщо щось існує, як ми розмірковували в попередній лекції, то значить існує Бог. Ось за таким порядком і буде будуватися наш аргумент.

Отже, не можна заперечувати існування певних речей. Це як підвалина, основа, це як оте знання, як переконання, чи можемо ми знати напевно. Це те знання, яко ми не можемо заперечити. Ми з вами згадували роздуми Декарта, і він казав: «Якщо я думаю, значить я існую». Тобто, якщо ми заперечуватимемо факт свого існування, а є той, хто має сумнів, або хтось, хто заперечує своє існування – вже говорить про те, що він існує. Бо є процес мислення, є процес сумнівів. Є спроба спростування, значить щось існує. Декарт казав, що якщо я думаю, отже – існую. В даному випадку я не можу заперечувати своє власне існування. Звісно, що це ствердження не каже про мене всієї інформації – хто я, який я – це не каже нічого про мене, крім того важливого факту, дуже важливої якості чи властивості мене, що я існую. І звісно виникає питання: «Якщо я існую, то є лише два варіанти – або я мав початок, або я безпочатковий, тобто, який існує завжди». Я існую – це факт. У нас залишається два варіанти: або я мав початок, або я безпочатковий, вічно існувальний.

Ми переходимо до **другого пункту**. Моє не існування було можливим, є можливістю. Був час, коли мене не було. До того ж факт мого існування мого усвідомлення про моє існування, каже про те, що я незнайомий зі своїм вічним існуванням. До того ж моя пам'ять каже про те, що був момент, коли мене не було. Крім цього я бачу, що я не стану тим, хто існує, тобто я обмежений, я потребую багатьох речей, які підтримували і допомагали в моєму існуванні. Отже, я не вічний, був момент, коли мене не було, я з'явився, отже – я мав причину моєї появи. Ми в такий спосіб переходимо до **третього пункту** цього аргументу. Все, що мало можливість не існувати на теперішній час викликано існуванням якоїсь причини. В принципі третій пункт – це перефразування визначення закону причиново-

наслідкового зв'язку: все, що мало можливість не існувати; все, чого колись не було; все, що мало початок – мало було бути покликаним до існування якоюсь причиною. Це зрозуміло. Це один із законів наукового методу. До цього моменту наші розмірковування логічні, абсолютно наукові, розумні і доволі складно поставити під сумнів один із уже перелічених трьох посилань-аргументів.

Ми переходимо до **четвертого посилання**, четвертому пункту нашого аргументу, який каже наступне: безкінечний причиново-наслідковий ланцюг оцих зв'язків постійно існувати не може. Приділімо кілька хвилин для роздумів над цими твердженнями. По-перше, ми можемо сказати про те, що ми розмірковували про вічне існування всесвіту і прийшли до висновку, що матерія вічно існувати не може. Тож, якщо я матеріальний, то оцей нескінченний ланцюг причиново-наслідкових матеріальних зв'язків не може існувати. І якщо ви запитаете, хто став причиною мого існування, природньо, можна усміхнутись і сказати, звісно, що тато з мамою, а причиною існування тата і мами були дідусі та бабусі і так далі. І ми прийдемо до перших людей, якщо ваш світогляд стверджує про першу людину, а Біблія каже, що було створено перших Адама і Єву – першу пару батьків на землі. Тоді постає питання: «А що ж тоді було причиною їхнього існування?» Люди, що не вірять у створення, скажуть: «Мавпочки стали причиною їхньої появи, тривалого процесу довгого ланцюга.» Гаразд, навіть якщо ми вестимемо мову про мавпочок, хоч це абсолютно абсурдне твердження, то що стало причиною появи самих мавпочок? Були якісь рибки. А що стало причиною появи самих рибок? Якась водорість. Я що причиною водорости? Вода. А звідки з'явилась вода? Коли наша земля була каменем, а на камінь ішов дощ – ми вже не заглиблюватимемось, звідки вже йшов дощ. А звідки з'явився оцей самий камінь? Ну, камінь з'явився від великого вибуху. Але тоді виникає питання: «А що вибухнуло?» Тобто, ми бачимо, щ якщо всесвіт матеріальний, то він не може мати нескінченно вічний ланцюг причиново-наслідкових зв'язків. До того ми можемо говорити про емпіричний аргумент. Ми можемо також говорити про аргумент, який має аналітичний характер. Логічно, якщо немає першого, то не може бути і другого, не може бути третього, не може бути і четвертого, не може бути і п'ятого, і десятого, тобто мене. Тобто, якщо ми прибираємо першу причину, і кажемо, що першої причини немає, тоді, логічно, це остання причина, а я є. Тож, яким би я не був числом, все одно має бути перше число у цьому ланцюзі. Нескінченно назад ланцюга немає. Якщо вам цікаве це розмірковування на четвертий пункт, то я хочу ще раз вас підбадьорити – повернутись і прочитати книгу Нормана Гайслера «Непохитні підвалини», цьому присвячено перший розділ. На мою думку, для вас це буде цікаве і захопливе читання. Ця книга є і російською мовою, і, звісно, мовою оригіналу – англійською.

Хто володіє оригінальною мовою, буде цікаво ознайомитися з книгою Нормана Гайслера щодо цього міркування.

Отже, нескінченно причиново-наслідковий ланцюг існувати не може. І ми приходимо до **п'ятого пункту**, який каже наступне: перша причина мого існування існує. Пам'ятаєте наше міркування про те, що закон причиново-наслідкового зв'язку вимагає або причину всього, причина може бути відсутньою у того, що існувало завжди. І ось ця безпричинова причина, що, по-перше, не мала причини самої себе, вона безпричинна причина – вона номер один, вона повинна існувати завжди. Вона завжди існує і немає причини в своїй появі. Бо якщо вона стала наслідком, то повинна бути причина цієї причини. Тому ми вживаємо фразу *безпричинова причина*.

І ми приходимо до **шостого пункту**, що каже наступне: якщо ось ця безпричинова причина існує, то ця безпричинова причина, по-перше, має бути вічною, тобто, вона немала причини – вона була завжди. І звісно, тут ми починаємо говорити про те, що вона не матеріальна, бо матерія не може існувати вічно згідно з другим законом термодинаміки. Зауважте, що закон причиново-наслідкового зв'язку приводить нас до метафізики, тобто, вся фізика, вся матерія потребує метафізичної причини своєї появи, що існувала завжди. Тобто, якщо щось безпричинне – воно повинно бути не матеріальне. Це абсолютно залізне твердження. До того ж, коли ми кажемо про щось вічне. Я тут хочу трохи спинитись, поміркуйте про щось вічне. Вічність назад, вічність уперед. Якщо ви коли небудь уміли управлятися з ліхтарем, який світить доволі далеко, ви помічали, що лише тільки повернувши його трохи на невеликий градус, кінцевий промінь світла переміщується на більш далеку відстань. Ви, перемістивши на один градус ліхтарик, можете переміститися з одного будинку на інший, який розташований на кілька десятків чи сотню метрів од вас. Все залежить від потужності ліхтаря. Це говорить про те, що якщо у вічності будуть зміни бодай на невеликий відсоток, то вічність приведе до того, що хтось зміниться абсолютно на протилежну складову самого себе. І тому якщо щось вічне, воно має бути незмінним. Зверніть увагу, що ми прийшли до цього за допомогою наших логічних міркувань. А Бог каже у Письмі, що Він не людина, щоб Йому змінюватися. Бог каже, що Він незмінний. Якість вічності, якість оцього вічного існування абсолютно пов'язано з якістю незмінності.

Дорогі друзі, в цих характеристиках нашого Господа і Бога - це не просто якийсь набір характеристик, вони вкрай потрібні, вони залежать одне від одного, вони логічні. Цікаво те, що Бог не руйнує розум людини. Ідея Бога не руйнує розум людини. Вона не вимагає від людини думати, що щось абсолютно абсурдне, нелогічне й нераціональне. І коли ми кажемо. Що Бога розумом не осягнути,

запитайте себе, а чим ви Його розумієте: ліктем, коліном? Розум – це наша здатність мислити, аналізувати, робити висновки, якимось проєцирувати майбутнє, припускати знаходити оці причиново-наслідкові зв'язки. Цікаво, що коли ти розмірковуєш про Бога, ти раптом насолоджуєшся, радієш, що Бог абсолютно є Тим, Хто є правда, не є чимось абсурдним та ірраціональним. Я, коли роздумував про Бога, коли я почав путь пізнання Бога в розумінні Бога, пам'ятаю оце переживання: а раптом я знайду щось в Біблії про Бога, що було б не логічним і ірраціональним. Але як на мене, як тільки в моєму розумінні наше раціональне логічне мислення припускало щось про Бога, як має бути, то вже давно Святе Письмо говорило, що Він такий і є. Бог казав, що Він вічний, тобто безпричинова причина. Бог каже, що Він незмінний, бо якщо Він вічний, то має бути незмінний. До того ж, зверніть увагу на те, що якщо Бог все створив, став причиною всього, якщо Він все подужав створити. Що це значить? Якщо Він зміг все створити – значить Він Всемогутній, тобто, немає нічого, щоб Йому було не під силу. Можливо, це нас може повернути до питання, яке ми кілька лекцій тому задавали собі: чи може Бог створити такий камінь, який не зміг би підняти Сам? Відповідь – «ні», бо Бог не може подужати те, що не в змозі подужати. Це порушення закону несуперечності. Але все, що було створено, було подужано Богом, тобто, Бог зміг все подужати. Бог все зміг – Він Всемогутній. І справді, ви завважте, наш розум вимагає того, щоб Бог був всемогутній. Це відразу відтинає зазіхання політеїстичних богів на божество. Якщо вони обмежені, якщо вони не все можуть – це відразу, до речі, заперечує претензії пантеїстичних богів на божество. Якщо я бог, а не всемогутній, як стверджує пантеїзм, то я вже не бог. Бог, який розвивається – не бог. Бог, який хоче чогось, але не може – не бог. Бог має бути всемогутній, Який би міг все зробити. Немає нічого понад Бога. І пам'ятаєте, ми у Святому Письмі читали, що Бог, не маючи нікого понад Себе, поклявся Самим Собою. Це саме та відповідь на нашу потребу, наш розум вимагає, щоб Бог був найвищий. І є саме Найвищий. Біблія про це і каже. Також, якщо Бог все знав, як створити – звісно, що Він – Всезнавець. Він знає, як Він все це створив. Коли б ви могли щось створити, ви цілковито розумієте, як все це працює. Тож Бог знає все до найменших дрібниць тіло людини, Бог каже, що знає всі зірки за назвами. Ми навіть не можемо їх всіх порахувати, а Бог каже, що Він знає їх на ймення. Не просто знає на ймення, а ось Божий задум, Божий розум рухає ці зірки. Їм встановлено дороги, якими вони ходять. Як весь всесвіт взаємопов'язаний, в якому балансі, як все це влаштовано. Якщо буквально відхилення на один відсоток від якогось градусу, то просто все зіштовхнеться – це буде великий колапс. Бог каже, що колись це так і станеться. Просто наш всесвіт перебуває під прокляттям гріха і смерті, закону ентропії. І в цьому ж шостому пункті ми приходимо до ще однієї цікавої властивості нашого Творця. Це каже про те, що якщо Бог все створив, і Він творив за Своїм задумом, і Він знав, як це створити, будучи цією нескінченною досконалою

Особою. Зауважте, що якщо ми з вами особи, а Бог – наш Творець, то Він принаймні Особа а то й вище. Зауважте, якщо нас створено особами, а Творець вище нас, закон причиново-наслідкового зв'язку, то наш розум, наше здорове мислення вимагає того, щоб Бог був Особою. Друзі, всі оті світогляди, які стверджує, що Бог – це просто сліпа сила, чи сліпа природа – абсурдні, бо ми не сліпа сила. Ми є особами, тому і наш Господь є Особою. До того ж Він не дивився на щось, коли творив: Він дивився тільки на Себе, і Він є зразком усього. І якщо Він Творець усього, то значить Він є зразком досконалости. Коли ми говорили про етику, і можливо, ми трохи згодом говоритимемо про неї, то було ось таке твердження, що ступінь нашої доброти – це ступінь нашої схожості на Бога. Бог – досконалий. Бог досконалий у любові; Бог досконалий навіть у правосудді; Бог досконалий навіть у гніві Своему. Тобто, це зразок усього. Й ось, коли ми схожі на Бога, тоді можна казати, що ми ліпші. Чим більше ми схожі на Бога, тим ліпше. Чим менше ми схожі на цей зразок досконалости – тим ми гірші. Це як є еталон міри або довжини, в се, що точніше схоже на еталон, тим воно досконалише. І ось Бог є цим еталоном всього. Тут можна казати якраз і про вступ, я б хотів би торкнутися десяти заповідей. В Біблії, коли йде мова про оці заповіді, що Бог дав людині. І зверніть увагу, що вони не просто видумані Богом, бо не було такого, щоб Бог в якійсь ранок творіння подумав: «А що б Мені такого придумати для людей, щоб їм гірше жилося?» Ні. Бог просто дав опис Самого Себе, Своєї справедливости в десяти заповідях. І Він дав нам ці заповіді, щоб ми слідували їм, і тим самим щоб ми наслідували Його як нашого Творця. Ось подивіться на Божий Закон з такого погляду: вони не для того, щоб погіршити життя людині, або поставити обмеження в житті людини, які були тяжкими. Вони, навпаки, дані для того, щоб ми слідували їм, були схожими на Бога, були Його досконалістю.

Отже, шостий пункт, я його ще раз повторю. Це нескінченна причина повинна бути постійно вічною, незмінною, всемогутньою, всезнайною і цілком досконалою в усіх аспектах.

Сьомий пункт простий і стислий. Ось ця нескінченна досконала істота існує. Це дуже важлива властивість – воно існує. І ось цю досконалу істоту можна назвати таким терміном – Бог. Бог – це словникове слово, що означає по-суті оцю досконалу, найвищу, особистісну, нескінченну істоту.

І ось ми з вами підходимо до **восьмого пункту** нашого аргументу, який наводить Норман Гайслер – отже Бог існує. Бог, цей термін, який описує оце самоіснуювальну істоту, яка не матеріальна, метафізична, не створена, яка духовна. Та на цьому наш аргумент не зупиняється, ми рухаємося далі. І мені тут дуже подобається як християнину, який приймає Святе Письмо за авторитетне джерело

інформації. **Дев'ятий пункт** цього аргументу каже наступне: цей Бог, Який існує, Він ідентичний Богові, описаному *тільки* в християнських Писаннях. Ось тут моє серце насолоджується і радіє. Ось тільки християнські Писання описують Бога отаким, яким Він повинен бути, спираючись на наше раціональне логічне здорове мислення. Вся решта писань, вся решта інших світоглядів, вся решта книг описують Бога недосконалим. Або бог позбавлений емоцій, або бог не володіє повнотою сили, або бог розвивається і він ще чогось не знає тощо. Або бог – це природа чи сліпа сила. Але тільки християнські Писання описують Бога досконалим, всемогутнім, всезнавцем, не матеріальним, метафізичним, Який існує завжди, і Який є першопричиною всього.

І таким чином ми підійшли до **десятого пункту** – отже, Бог описаний в Біблії – існує.

Я ще раз повторю ці десять пунктів, але без коментарів, і цим бажаю завершити логічний ланцюг в нашому мисленні.

Перший пункт. Неможливо заперечувати існування деяких речей, тобто, я не можу заперечувати своє власне існування.

Другий пункт – моє існування є можливістю. Був час, коли мене не було.

Третій пункт. Все, що мало можливість не існувати – все, що матеріальне, в теперішній час викликано до свого існування якоюсь причиною.

Четвертий пункт. Нескінченна причина наслідкового ланцюга існувати не може і матеріальний час.

П'ятий пункт. Отже, перша безпричинна причина мого існування існує.

Шостий. Ця безпричинна причина повинна бути вічною, нескінченною, незмінною, всемогутньою, всезнайною, цілком досконалою, і вона нематеріальна, метафізична, духовна.

Сьомий. Цю нескінченну безпричинну істоту можна назвати словом Бог.

Восьмий. Отже, Бог існує.

Цей Бог, Який існує, тотожний Богові, що описаний в християнських Писаннях.

Десятий пункт. Отже, описаний Бог в Біблії – існує.

Дорогі друзі, те, що ми з вами щойно зробили – це розумне, зрозуміло, ясно, непорушно Це як фундамент, що спирається на найбільший наріжний камінь, факт

мого існування. І просто йдучи за науковим методом, законами логіки, ми вибудовуємо ось таку систему умовисновків, що приводять нас до факту, щоб Бог має бути. Можливо, ось в такий спосіб всі видатні уми, вчені приходили до розуміння, що Бог повинен бути. Звісно, що людина, що зрозуміла цей аргумент існування Бога – ще не означає, що вона підкорилася цьому Богові. Ось я наводив цитату одного відомого вченого, який написав, що ми дратує факт, що має бути Бог. Справді, я розумію, що має бути Бог, але це ще не означає, що я Йому підкоряюсь. Ось тому апологетика може привести нас до стану зустрічі з Богом, коли факт про існування Бога для нас стає знанням, коли Павло писав: «ми знаємо». Це не таємниця, це не здогад, ми знаємо. Але чи погоджуся я підкоритися цьому Богові чи відкинути цього Бога – це питання мого серця і тільки Святий Дух може здійснити подальшу роботу докору, упокорення. Ми, як апологети, можемо привести до сприйняття певних фактів, істин, коли вони стають незаперечними, зрозумілими, абсолютно правдивими. Але що зробити з ними, ми, як апологети, не в змозі змінити серце людини. Тому слід завжди молитися про людину, щоб Святий Дух торкнувся серця людини, щоб Він змінив свідомість людини. Тому, друзі, коли ви стикаєтесь з представниками інших світоглядних систем інших релігій, а релігія – це світогляд, то попросіть їх пояснити факт існування всесвіту. Як вони пояснять факт існування всесвіту. Вкажіть їм на помилки. І потім покажіть, як християнський теїзм відповідає на факт існування всесвіту. Продемонструйте оцей аргумент, що наводить доказ того, що Бог Біблії має існувати. І молитесь про цю людину. Не топчіть оцей пил, залиште людину з її розбитим світоглядом, щоб він побачив недоліки свого світогляду, і продемонструйте, що є більш розумний, більш повний й цілісний підхід, який не помиляється в самому собі – християнський світогляд. І нехай людина розбереться з цим, побореться з цим, поживе з цим. І я сподіваюсь, що Дух Святий докорить серце людині, упокорить його, і він знайде справді спокій і відповіді на питання в християнстві, в Богові християнського теїзму. Бо вся решта богів – то не боги. Це неправда, обман і помилки.

В наших наступних лекціях ми постараємося розглянути інші аргументи, котрі демонстрували б існування Бога. Їх буде кілька. І ми присвятимо цьому одну чи дві лекції. І думаю, що вони будуть корисні, бо всі ці аргументи по-різному звучать, до різних аспектів адресовані. І мені подобається. Як каже Рональд Неш: «У кожної людини, у кожного майстра є свій невеликий арсенал інструментів. І він дістає або один інструмент, або інший, і користується за потреби різними аргументами». І ви можете користуватися різними аргументами в залежності від ситуації, від світогляду людини, щоб торкнутися саме його правдою, торкнутися його саме правдою Божого Слова про існування Бога. І з милости Божої, ми

сподіваємося на це, що люди приймуть цю правду і підкоряться Богу і будуть іти
вслід за Ним.